

Diàlegs 3C

Coneixement, Creativitat i Canvi

Nous paisatges per
a les persones i les
organitzacions

Les tecnologies porten cap a una nova democràcia?

22 de setembre – Palau Macaya

CONFERENCIANTS

Ramon López de Mántaras, director de l'Institut d'Investigació en Intel·ligència Artificial-CSIC
Campus UAB.

Eva Anduiza, professora de ciència política UAB.

Pere Vallès, economista i conseller delegat de l'empresa ScytI

MODERACIÓ

Santiago Ramentol, professor de la UAB i director del Laboratori de Pensament Prospectiu de
la UAB.

RELATORIA

El professor Santiago Ramentol, director del L2P i moderador de l'acte, agraeix l'assistència dels tres ponents al diàleg, així com a la Fundació La Caixa que fa possible el desenvolupament del cicle de Diàlegs 3C. El doctor Ramentol presenta el Laboratori del Pensament Prospectiu com una entitat acadèmica dedicada a la recerca de l'anàlisi del demà.

Cita el Doctor Moisès Brogi –com ho va fer en el primer diàleg-, que entén el futur com una midada que llencem enveres l'horitzó i que ens torna en forma de pregunta. Considera que aquest enunciat resumeix bé els diàlegs, que es pretén que suscitin als assistents les preguntes fonamentals sobre un tema, en aquest cas un de tan significatiu com és la democràcia. Ramentol considera que potser mai ha estat tan oportú un debat sobre si les tecnologies poden portar cap a una nova democràcia i millorar-la, a cinc dies d'unes eleccions clau per a Catalunya. Es pregunta si els models democràtics actuals respecten la sobirania i la separació de poders, i si propicien que els ciutadans lliures participin plenament en la presa de decisions i el control del govern. Argumenta que el sistema només permet la democràcia participativa, indirecta i intermediada, formada per representants elegits per sufragi universal. I qüestiona si es pot millorar aquest sistema i implantar una democràcia més directa, i si les tecnologies, Internet i la intel·ligència hi poden aportar algun valor afegit. Presenta els ponents, com a protagonistes del debat, i recorda que el diàleg tracta de raonar i enraonar, entrant en un col·loqui distès.

Ramentol inicia el diàleg amb una petició a doctor López de Mántaras, a qui demana si pot fer un resum sobre el comunicat que van fer els experts en intel·ligència artificial contra les armes autònomes, en una reunió celebrada recentment a Buenos Aires. López de Mántaras explica que es va observar que la tecnologia estava molt preparada per dotar d'autonomia màquines que podien incorporar armes, que serien capaces de decidir si disparar contra objectius. Posa com a exemple els *drons*. Esmenta que hi ha sensors per captar el que tenen al voltant, i un *software* basat en intel·ligència artificial que els permet decidir cap on volar. I argumenta que es pot dotar d'armes aquests robots perquè prenguin decisions sobre si cal disparar. La intel·ligència artificial ja té, per tant, les eines per dotar-los d'autonomia, sense que hi hagi un humà que decideixi. Això va encendre moltes alarmes, de manera que la comunitat va presentar una declaració signada per milers de persones, entre ells experts, que demana una resolució de la ONU similar a la de les armes bacteriològiques o químiques. López de Mántaras mostra preocupació pel fet que, malgrat les declaracions dels organismes internacionals, si la tècnica fa possible l'existència d'aquests robots autònoms, acabaran sent una realitat.

Després d'aquest apunt introductori, el professor Ramentol pregunta si es pot millorar el sistema democràtic i crear una democràcia més participativa, i si les tecnologies poden tenir un pes en aquesta millora. La doctora Anduiza creu que d'entrada la pregunta desborda, perquè té moltes vessants: les tecnologies són moltes i diverses, i la democràcia també té moltes dimensions. Si fa l'esforç de simplificar molt i procurar respondre la pregunta de si les tecnologies ens porten a una democràcia millor, diu que la seva resposta seria no. Les

tecnologies no és que no tinguin efectes sobre la societat o l'economia, però en l'àmbit polític les tecnologies són condicions facilitadores. Posa com a exemple l'Àfrica, com a continent que pateix alts nivells de corrupció política. Hi ha recerca que ha analitzat si la presència de telèfons mòbils pot ajudar a controlar aquesta corrupció. Les conclusions són que la corrupció es pot reduir si hi ha premsa implicada, organitzacions internacionals controlant i campanyes de sensibilització, és a dir, un conjunt d'accions polítiques implicades a millorar la democràcia.

El doctor López de Mántaras considera que la tecnologia pot ser una eina que faciliti sempre que així es vulgui i si hi ha altres elements com els que esmentava Anduiza, el fet de tenir una ciutadania més informada, i amb informació més diversa, no només basada en mitjans de comunicació amb interessos particulars. Comenta que en aquest sentit la intel·ligència artificial pot desenvolupar models per filtrar allò que té més qualitat d'entre els blogs i la multiplicitats de veus que trobem a la xarxa. El director del CSIC considera que són eines que poden ser útils per millorar la democràcia. Però en el fons de la qüestió, creu que el que de veritat ens permetria millorar és l'educació. Diu que ha arribat a la conclusió que la ciutadania no ha d'estar tan sols informada, ha de saber destriar la informació, tenir sentit crític, i aquí hi ha la clau. I pensa que la tecnologia pot contribuir a millorar l'educació. Cita els MOOCs com a cursos massius per a seguir classes a distància des d'arreu del món, sempre que hi hagi la tecnologia per fer-ho. L'argument clau de López de Mántaras és que l'educació sí que podrà contribuir a millorar la democràcia.

L'empresari i enginyer Pere Vallès intervé com a representant d'una empresa que es dedica a produir tecnologies per millorar la democràcia, i es mostra en desacord amb al professora Anduiza. Considera que la tecnologia pot enfortir els sistemes actuals, com en països emergents on s'ha inclòs la tecnologia amb l'objectiu de prevenir el frau electoral i augmentar la transparència. Cita Nigèria com a exemple de país en què s'ha donat un canvi de govern pacífic, gràcies a la tecnologia introduïda per evitar el transport físic de les urnes per la Selva fins a arribar al recompte de vots, que és on es produeix el frau electoral.

I en països desenvolupats, diu que té la funció de reforçar la democràcia. Ens trobem en una democràcia participativa en la qual es vota cada 4 anys, i considera que ara hi ha una demanda ciutadana de ser consultats més periòdicament, i que la tecnologia ho permetria. Muntar una consulta té un cost elevat d'entre 2 i 4 euros per vot, d'entre 22 i 24 milions d'euros en el cas de Catalunya. Però si es fa a través d'Internet, explica que aquest cost baixa. Per tant, aquest sistema de democràcia participativa evolucionarà cap a un sistema en què hi haurà uns representants i també la consulta directa que permetrà als ciutadans opinar, i que les decisions del govern tinguin més legitimitat en temes importants.

La doctora Anduiza diu que la qüestió és si primer va la demanda social o la tecnologia. Considera que no ho podem saber, perquè no hi ha un món amb tecnologia sense demanda social, ni un món amb demanda social sense tecnologia. Manifesta un dubte, a banda de la necessitat que hi hagi un conjunt d'actors implicats en el canvi, que és que quan parlem de tecnologia i d'Internet el discurs se centra sobre les potencialitats: tothom pot obrir un blog i penjar informació, tothom pot accedir a un curs on-line, etc. Però el tema és si qui ho fa és la

gent que ja tenia aquestes inquietuds abans. Per a Anduiza aquest aspecte és important, per a poder introduir la idea de la igualtat política i conèixer com es reparteixen els recursos que aporta la tecnologia.

El doctor López de Mántaras està d'acord amb la professora Anduiza. Diu que s'està parlant del primer món, on ja hi ha facilitats per accedir a Internet. Creu que és cert el tema de l'igualtat, i que la qüestió bàsica és fins a quin punt aquestes tecnologies poden disminuir el *gap* (utilitza el terme anglès per referir-se a bretxa).

El senyor Vallès esmenta dues revolucions tecnològiques. La primera va tenir lloc als anys 90, quan Internet va democratitzar la informació. La segona és la 2.0, que permet als ciutadans publicar a més de poder accedir a continguts infinits arreu del món i, per tant, influir. La tecnologia és positiva en tots els àmbits, considera l'economista. En la democràcia, tenir informació és clau per a generar debat. Diu que les dues revolucions ho fomenten, però que el problema és l'abundància i com filtrar tota aquesta informació.

López de Mántaras recorda que la impremta ja va permetre millorar la democràcia. Ara estem en una altra revolució en què Internet posa els continguts a l'abast. Però es pregunta qui s'ho mira. Seguint el dilema encetat per Anduiza, es qüestiona si són els que ja tenien inquietuds per saber coses i ja tenien pensament crític, o si són persones noves que s'interessen per aquets aspectes. Considera que el fet que estigui a l'abast de molta gent no vol dir que hi hagi molta gent que se'n pugui aprofitar.

La doctora Anduiza diu que cal mirar quins són els blocs llegits i veure quina és la distribució de l'atenció. Internet ha fragmentat l'oferta informativa i tots tenim a l'abast continguts heterogenis. Però diu que la gent sol tenir preferència per continguts d'entreteniment, i que la possibilitat d'escollir fa que augmenti la bretxa en quant al coneixement polític.

Vallès explica que és difícil controlar la informació citant el cas Berlusconi, de manera que un polític no pot controlar la informació per influir en el fet de sortir escollit. López de Mántaras posa com a exemple l'11-M, en què les informacions dels dies posteriors a l'atemptat van fer vascular el resultat de les eleccions.

El professor Ramentol explica que hi ha més de 200.000 catalans que viuen a l'estranger, que s'han trobat amb problemes per votar i que alguns no ho podran fer. Posa a debat el tema el vot electrònic, i planteja si seria un exemple de millora.

El senyor Vallès diu que la mitjana de residents a l'estranger que voten és el 5%, tot i que molts més volen votar i no ho poden fer pels tràmits burocràtics. És un gran volum de persones al món que té problemes per exercir un dret democràtic. Explica que el vot per Internet existeix a 21 països. A 19 ho gestiona l'empresa de la qual n'és conseller delegat. En la major part dels casos el sistema es va implantar per la gent que vota des de l'estranger. Un cop es va demostrar que ja funcionava i que els riscos es podien mitigar amb la seguretat pertinent, es va anar ampliant a altres parts de la població, com ara persones amb problemes de desplaçament. I també s'utilitza com a sistema de vot anticipat. L'objectiu és arribar als grups

que estan apartats del procés democràtic per temes logístics i tècnics, i intentar augmentar la participació a través de la facilitació del vot.

La professora Anduiza diu que en el vot on-line hi ha una part de reticències, pròpies de quan hi ha novetats. Creu que aquestes reticències acabaran per deixar d'existir. Però n'hi ha d'altres referents al vot electrònic que són difícils de superar, com ara la privacitat i les necessitats de verificar-lo quan hi ha un problema.

Vallès exposa que per una banda has d'identificar la persona que vota, però també li has de garantir l'anonimat del vot. Per tant, existeix un requeriment d'autenticació i també de privacitat. Actualment s'estan implantant solucions que permeten aquesta dualitat. I s'està treballant amb el vot electrònic de segona generació per tal que el votant pugui verificar que el seu vot s'ha produït correctament. Per tant, és molt més ambiciós i tècnicament complex. Explica que el primer punt ja fa temps que s'ha resolt, i que el segon s'està resolent. Vallès explica que a Noruega es va implantar un prototip i ara s'hi segueix treballant. La percepció de risc s'espera que s'elimini completament i que els vots es puguin auditar. Quan tinguem això, diu, no hi haurà cap impediment per implantar el vot electrònic, i considera que s'està arribant en aquest punt.

Ramentol expressa que no és només rellevant el mecanisme de votació, sinó també la forma del vot. Explica que actualment votem sí o no, però que la democràcia no reflecteix la complexitat de la societat (ja que votem per a quatre anys, es donen majories absolutes, etc). A vegades voldríem votar a un partit però també ens n'agrada un altre, i hi hauria la possibilitat d'ordenar les opcions. Això se'n diu, per exemple, vot preferencial, i seria impossible de gestionar amb els mecanismes d'escrutini actuals, però possible amb el vot electrònic, amb uns resultats immediats, tot i que aquests sistema també podria presentar alguns inconvenients.

La doctora Anduiza diu que hi ha dues maneres de traduir els vots en poder polític, és a dir, en escons, i que la tecnologia no és l'element principal. Considera que l'element clau és definir el sistema electoral i decidir si es vol un Parlament que representi la diversitat social acuradament, o bé un Parlament que tradueixi un suport amb una majoria. I argumenta que no veu que la tecnologia pugui donar resposta a això, i que cal triar una de les dues opcions.

La professora segueix explicant que també cal veure com volem que la gent s'expressi. Si només es pot votar un candidat, estem limitats. Diu que hi ha altres sistemes, com l'irlandès, en el qual s'ordenen els candidats per ordre de preferència i, per tant, el recompte és més llarg. Conclou que la tecnologia pot avançar, però cal tenir clar què volem, i que potser la intel·ligència artificial ens podrà ajudar.

El doctor López de Mántaras explica que al congrés de Buenos Aires al qual va assistir es van presentar alternatives per al recompte de vots. Exposava que mitjançant les funcions de selecció social o *social choice*, s'han d'expressar preferències. Amb la intel·ligència artificial es poden simular societats de milers d'agents, per tal de trobar models escalables i que funcionin a la

realitat. Diu que es podria veure quines implicacions tindrien en la societat el canvi dels models de votació. Aquests són algunes de les aplicacions de la intel·ligència artificial als sistemes de votació. La tecnologia avança a gran velocitat, però la societat no van tan ràpid. Considera que s'haurien de fer mercats de predicció, per poder predir amb més certesa que la que garanteixen les enquestes convencionals. Explica que als Estats Units els mercats sobre el futur estan permesos, en què es poden comprar i vendre apostes sobre si passarà o no alguna cosa. A Espanya, en canvi, les lleis no permeten que es faci amb aspectes reals, i ho fan de manera simulada.

El senyor Vallès creu que els sistemes electorals han canviat molt poc. El que hi ha a Catalunya i Espanya el titlla de rupestre, i logísticament senzill. Hi ha molta creativitat en l'àmbit de com hauria de ser un sistema polític, i creu que a banda de poder fer un rànquing, s'hauria de poder penalitzar els candidats. López de Mántaras ho complementa afirmant que ja hi ha un sistema que permet votar en negatiu. Vallès diu que per a això, cal tecnologia i una forma efectiva d'evitar els errors a l'hora de seleccionar, així com disposar d'un recompte ràpid. En un país del tercer món, argumenta, si es tarda a saber resultats, es poden originar problemes i violència. La tecnologia permet implantar sistemes que abans eren impossibles, perquè el recompte era molt llarg. La tecnologia ha d'estar al servei de la ciència política, com a facilitadora per implantar sistemes i permetre els recomptes d'una forma ràpida.

López de Mántaras diu que el polític té la possibilitat de veure quins serien els efectes de diverses decisions. Es poden simular les causes-efecte d'una decisió. És una font més per aquells que han de prendre la decisió. Vallès esmenta un estudi en què han preguntat als candidats 100 preguntes, i han reduït les preguntes a unes 20, per tal que els ciutadans les puguin contestar. Aleshores el sistema diu quin és el candidat que s'hauria de votar segons les respostes de cada individu. Es va comprovar que un percentatge elevat de la gent estava votant un candidat que no s'adiria als seus posicionaments. Tot i això, Vallès argumenta que és un sistema perillós perquè cal validar molt bé que els candidats responguin la veritat.

La professora Anduiza llança la pregunta sobre com combinar una ciutadania que hauria de tenir vincles i sentir-se propera als partits que la representen, amb una ciutadania que ha de ser molt crítica i escèptica, i tenir molta informació a l'abast. Explica que s'ha comprovat que la gent no sempre vota el que li convé. López de Mántaras ho assimila a les armes que podrien prendre decisions. El sistema artificial podria prendre una decisió, i hi ha gent que ho defensa. Vallès diu que podries posar variables en un sistema i que et digui a qui has de votar.

Ramentol presenta el problema de la pèrdua de privacitat i l'elevat control que hi ha sobre els individus, fruit de la tecnologia. Es planteja si s'arribarà al punt en què no caldrà ni introduir dades perquè t'indiquin a qui has de votar. Anduiza diu que les aplicacions són les regles del joc. Però aclareix que els ciutadans no es comporten de la mateixa manera quan tenen unes regles del joc que quan en tenen unes altres.

El doctor López de Mántaras cita un treball del seu Institut, fet a una societat caçadora i recol·lectora, que no pot augmentar la natalitat perquè suposaria la seva desaparició. Hi havia

normes internes encaminades a fer control de natalitat. Una es basava en controlar molt la dona, que estava molt discriminada, per sota del poder de l'home. Van fer estudis de simulació davant d'aquesta norma per veure si n'hi hauria de més adequades que tinguessin els mateixos resultats, amb efectes en el control de natalitat. El sistema va descobrir altres mecanismes. Hi ha models, explica López de Mántaras, que poden ajudar a descobrir normes noves, i això té un elevat potencial. Aquest fet el porta a concloure que hi ha normes socials que ens podríem qüestionar, encara que les tinguem assumides.

Ramentol planteja un món utòpic, una societat amb debats constants i transparents, amb un sistema d'elecció més preferencial, amb possibilitat de fer referèndums per qüestions importants, amb un debat profund (no només de prémer el botó, sinó que comportés ser crític), estructurada de forma electrònica, per tal que tot es pogués fer en temps real, i per tant una democràcia participativa i molt més directa. Argumenta que tot això només es podria assolir mitjançant les TIC, la xarxa i la realitat virtual, i pregunta als tres ponents si aquest escenari els atrau.

La professora Anduiza respon que sí, que és un panorama que li agradaria. La qüestió són els aspectes més problemàtics per arribar a aquest escenari. Comenta que el més problemàtic – segons el seu punt de vista – és el de la igualtat d'accés, i com aconseguir que tothom participi. López de Mántaras reitera que l'educació és l'element clau per resoldre-ho.

El senyor Vallès diu que en els cursos participatius hi ha una paradoxa: tothom diu que voldria participar més en la democràcia, però a la pràctica no és així. Només participa la gent que està molt a favor o molt en contra de l'assumpte que es qüestiona, i no és un volum suficient per legitimar una resolució. Per tant és clau informar i deliberar. Es tendeix a posar molt el focus en la possibilitat de participar, però també cal posar-lo en la part d'informació i deliberació. Quan s'ha provat, hi ha hagut poca participació. Per això cal educació i recursos. Anduiza afegeix que també cal motivació.

Ramentol sintetitza que els ponents estan d'acord en què tenim una democràcia de baixa qualitat en la qual els partits polítics estan molt estructurats, amb llistes tancades, en què hi ha poca participació, i en què els partits imposen la seva opinió sense consultar. I qüestiona: Al marge de les tecnologies, com ho podríem solucionar?

Anduiza diu que si mirem les enquestes i la preocupació que la gent té per l'atur, estem a nivells molt alts, però no a màxims històrics (com als que es va arribar als anys 80). En canvi, si mirem els nivells d'insatisfacció amb la democràcia, sí que estem a màxims històrics. Hi ha elements de canvi, però les institucions segueixen sent les mateixes. Considera que anem molt lents, però que en algun moment les coses canviaran. López de Mántaras està d'acord en què la qualitat democràtica és de baix nivell. I creu que als que prenen decisions importants, no els votem.

El professor Ramentol consulta si considerem tots els poders o només un. El doctor López de Mántaras esmenta com a exemple la indústria de l'armament i el seu poder. I per això creu

que les armes intel·ligents acabaran existint. Està convençut que les grans corporacions són les que manen.

S'obre el torn de preguntes. Un assistent qüestiona l'opinió sobre aspectes de privacitat, tenint en compte que des de fa un temps alguns estats democràtics inverteixen en centres de computació, en principi per temes de terrorisme. Vol saber l'opinió de López de Mántaras sobre si conèixer el pronòstic d'unes eleccions pot reforçar l'estatus quo dels Estats. La segona pregunta és per al senyor Vallès. L'assistent explica que l'empresa ScytI (de la qual Vallès n'és conseller delegat) ha guanyat el concurs per computar les eleccions espanyoles. Diu que quan s'ha parlat de la privacitat del vot, no ha entès si les dades que poden arribar a manegar es poden guardar com un *big data*, i si aquesta informació es transmet als Estats. Qüestiona quin tipus de dades es donen als Estats, si només el recompte o també d'altres, i si aquestes són públiques.

El doctor López de Mántaras diu que en tota aquesta tecnologia sí que es poden detectar patrons en un país o una part d'un país, per tal que des del poder es pugui fer el que calgui per manipular el resultat d'unes eleccions. Afirmar que, malauradament, això és possible. Vallès complementa aquesta informació dient que els que tenen moltes dades són Google i les xarxes socials com Facebook. López de Mántaras afegeix els bancs a la llista.

Vallès respon la pregunta que li han plantejat, explicant que l'empresa a la qual representa està treballant a 42 països i que cada un té una legislació específica sobre dades. A la majoria, exposa, les dades electorals al cap d'un temps es destrueixen, en funció dels procediments de cada indret. Diu que òbviament les dades no poden ser explotades per a cap finalitat comercial, i que han de ser protegides. Aquesta informació diu que no és propietat de l'empresa, sinó del govern. Aclareix que alguns governs sí que les publiquen com a *open data* i que d'altres no ho fan.

Un altre assistent es mostra interessat en les simulacions, però hi veu un problema de cara a la ciència política. Planteja: Coneixent aquests models, els que prenen les decisions triaran el model que més el beneficiï per tornar a sortir elegits. I qüestiona amb quina finalitat es fan les simulacions.

López de Mántaras està d'acord amb l'assistent i resol que s'hauria d'arribar al punt que sigui el sistema el que prengui la decisió, però ho veu complicat perquè es posarien traves per evitar que això passés. La professora Anduiza diu que tenim un sistema electoral que no ha canviat des de fa dècades. I que els que són responsables de triar el nou sistema en són també els beneficiaris. Tampoc creu que el sistema electoral resolgui en gran mesura els problemes que tenim, sinó que tan sols hi pot influir en un marge petit. Per exemple, explica que hi ha poca gent que faci servir el sistema de preferències quan se'ls dóna la possibilitat. La revolució, conclou, no vindrà pel sistema electoral.

Vallès és preguntat per l'estalvi que pot suposar el vot electrònic. Respon que el cost varia significativament: des de 2 euros per votant registrat fins a 12. Com més desenvolupat és un

país, menys costa per votant, Per tant, el sistema que implanta Scytl té més impacte d'estalvi en els països en vies de desenvolupament. En general, la mitjana l'estalvi se situa entre el 30 i el 35%.

A un altre assistent li ha interessat el tema que la intel·ligència artificial pugui afectar les decisions que es prenen, i planteja un debat ètic i moral sobre si la ciutadania està preparada per fer debats informats periòdicament. López de Mántaras explica que els robots fan simplificacions. Aclareix que les simulacions no tenen en compte molts aspectes que la farien massa complicada.

Una assistent fa un comentari personal: ha passat eleccions a l'estranger i ha patit el fet de no poder votar. Espera que s'estableixi el sistema de vot electrònic, i planteja si tots aquests avenços poden donar més poder al ciutadà. Ella creu que no, que donaria més poder als grups de pressió, *think tanks*, etc., i que el ciutadà es veuria sobrepassat per tota la informació que hauria d'aconseguir.

La professora Anduiza comparteix el parè que les consultes directes presenten una ambivalència, ja que són una oportunitat però no sempre s'acaben desenvolupant de la manera adequada. De fet, la idea de la democràcia participativa es basa en el fet que els ciutadans tindriem dificultats en participar en totes les decisions –malgrat que sí que podríem participar en algunes decisions importants-. Els polítics han estat escollits i tenen la responsabilitat de decidir. Considera que aquests situacions són complicades de gestionar i incòmodes, però que no podem passar la qüestió a una màquina perquè decideixi.

El doctor López de Mántaras creu que els resultats d'una consulta haurien de ser vinculants. Vallès creu que hi ha un perill. Explica que si un nombre de persones demana un referèndum, aquest s'hauria de fer. Però exposa que hi va haver una època en què es demanaven referèndums per no apujar impostos i això pot generar una crisi fiscal. Per tant, per a poder fer consultes, el ciutadà ha d'estar informat per tal de conèixer i entendre les conseqüències que es poden produir.

Una persona del públic menciona l'elevada abstenció en el sistema electoral dels Estats Units, i planteja per què es dona. Ho compara amb el cas italià en què, en canvi, es donen nivells de participació força elevats. També planteja si el problema és la informació que arriba al votant, que està mediatitzada. Anduiza aclareix que una de les interpretacions sobre l'abstenció en les votacions dels Estats Units s'atribueix a què la gent està tranquil·la. També hi ha un procés de registre previ voluntari que fa que la participació baixi.

Una persona del públic fa una intervenció en la qual explica que troba a faltar la paraula consens. Planteja fins a quin punt les noves tecnologies poden afavorir el consens, que és un tema fonamental de la democràcia. La doctora Anduiza creu que el país que fa servir més la democràcia directa és el que pren decisions per majories més àmplies, que és el cas de Suïssa. Per tant, el consens pot ser un element, però acompanyat d'un procés de decisió directa de majoria. Creu que és complicat pensar en un sistema polític on el consens sigui l'única manera

de decidir. Cita la Unió Europea, que té molts problemes en aquest sentit. La professora pensa que per segons quines decisions, per exemple, les referents al model educatiu, seria important prendre decisions per consens; però en altres, el conflicte no permetria arribar al consens, i considera que això també forma part de la democràcia.

Un altre assistent apunta que el sistema de bipartidisme estatunidenc també pot ser dissuasiu a l'hora de votar. Anduiza diu que no està clar que l'existència de més partits facin augmentar la participació.

Ramentol afirma que els tres ponents, com a representants de tres camps d'acció de la temàtica plantejada, mostren que hi ha gent que està cercant opcions per millorar la democràcia. Clou la jornada i insta el públic a participar en la lluita de fer que la democràcia sigui menys de paraula i més una realitat.

TEXT

Aida Martori, Laboratori de Pensament Prospectiu de la UAB.